رابطهٔ مکانیزم‌های دفاعی و آسیب‌های روانی با مشکلات بین‌فردی: نقش واسطه‌ای کنترل عواطف

زهرا کلهر[۱]، ولی‌اله رمضانی[۲*]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۲ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۲/۰۷

چکیده

هدف این پژوهش پیش‌بینی مشکلات بین‌فردی بر اساس مکانیزم‌های دفاعی و آسیب‌های روانی با توجه به نقش میانجی کنترل عواطف بود. این پژوهش از نوع پژوهش‌های همبستگی است و در آن از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل همهٔ دانشجویان دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران هستند که در سال تحصیلی ۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند. تعداد نمونه ۲۲۰ نفر بودند که به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌های کنترل عواطف ویلیامز و همکاران، پرسش‌نامه مکانیزم‌های دفاعی آندرز و همکاران، پرسش‌نامه مشکلات بین‌فردی بارخام و همکاران و پرسش‌نامه نشانه‌های اختلالات روانی نجاریان و داوودی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری تحلیل شدند. نتایج نشان داد که شاخص‌های مدل پیشنهادی از برازش قابل‌قبولی برخوردار هستند و همه مسیرها به جز مسیر مکانیزم روان آزرده به مشکلات بین‌فردی و کنترل عواطف و مکانیزم رشد یافته به کنترل عواطف مورد پذیرش قرار گرفتند. همچنین نقش میانجی کنترل عواطف برای اثرات غیر مستقیم آسیب روانی و مکانیزم رشد نایافته مورد تأیید قرار گرفت. با توجه به این‌که عواطف و احساسات انسانی نقش بسیار مهمی در رفتارها و ارتباطات انسانی دارند، نقش واسطهٔ کنترل عواطف می‌تواند در فهم بهتر مکانیزم‌های دفاعی و آسیب‌های روانی در ارتباطات بین‌فردی کمک کند.

واژگان کلیدی: مکانیزم‌های دفاعی، آسیب‌های روانی، مشکلات بین‌فردی، کنترل عواطف

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم تحقیقات، دانشکده علوم و فناوری‌های پزشکی، تهران، ایران.
۲. استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
*نویسندهٔ مسئول: valiollahramezani@khu.ac.ir

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

بیان مسئله

در دهه‌های اخیر، روابط بین‌فردی نسبت به گذشته بسیار پیچیده‌تر شده است و به تبع آن مشکلات بین فردی نیز شکل پیچیده‌تری شده است. مشکلات بین‌فردی، مشکلات تکراری در حوزهٔ روابط بین‌فردی است که برای مدت زمان طولانی ادامه پیدا کرده‌اند و الگویی تکراری و آشنا بر این روابط حاکم است (اظهری و همکاران، ۱۳۹۶). طیف گسترده مشکلات بین‌فردی ممکن است تحت‌تأثیر ویژگی‌های اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی، فرهنگی و ...قرار گیرند. مشکلات بین‌فردی مشکلاتی هستند که در رابطه با دیگران تجربه و باعث آشفتگی روانی می‌شوند و یا با آشفتگی‌های روانی در ارتباط هستند (زعیم زاده و همکاران، ۱۳۹۶). برخی از صاحب‌نظران، با تحلیل دقیق مشکلات گزارش شده در مصاحبه‌های بالینی، توانستند مجموعه‌ای از مشکلات بین‌فردی شامل مشکلات افراد در زمینهٔ قاطعیت، مردم‌آمیزی، اطاعت‌پذیری، صمیمیت، مسئولیت‌پذیری و مهارگری را شناسایی نمایند (نجاریان و همکاران، ۱۳۹۶).

از منظر رویکردهای پویشی، استفاده از مکانیزم‌های دفاعی در روابط بین فردی، این روابط را دچار آشفتگی می‌کند؛ مکانیزم‌های دفاعی الگوهای نسبتاً ثابت تنظیم هیجانی هستند که با هدف کاهش اضطراب و رهایی از درد هیجانی در شرایط تنش‌زا عمل می‌کنند. فروید اصطلاح مکانیزم‌های دفاعی را به آن دسته از تدابیر ناهشیار اطلاق می‌کند که آدمی برای حل و فصل هیجان‌های منفی به کار می‌برد (قربانی، ۱۳۹۵)[۳]. این تدابیر هیجان مدار موقعیت تنش‌زا را تغییر نمی‌دهد؛ بلکه فقط شیوه‌های دریافت یا اندیشیدن شخص را به آن عوض می‌کند. به این ترتیب در همه مکانیزم‌های دفاعی، عنصر خودفریبی در کار است (قربانی، ۱۳۹۵). فرض روان کاوان بر این است که اگر چه مکانیزم‌های دفاعی در کاهش اضطراب مفیدند، ولی از این نظر که فرد را از واقعیت دور می‌کنند، ناسازگارانه تلقی می‌شوند (جعفر جوزانی و همکاران، ۱۳۹۸).

همهٔ افراد، مکانیزم‌های دفاعی را به کار می‌برند و با کمک مکانیزم‌های دفاعی شرایط دشوار را از شدت می‌اندازند تا این‌که بتوانند آن موقعیت تنش‌زا را حل و فصل کنند. کاربرد مکانیزم‌های دفاعی فقط در صورتی حاکی از ناسازگاری است که راه و رسم عمدهٔ پاسخ‌دهی در برابر سختی‌ها و دشواری‌ها بشود. بنابراین استفاده مکرر از مکانیزم‌های دفاعی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های آسیب‌های روانی است (قربانی، ۱۳۹۵). و از طریق آسیب‌های روانی با مشکلات بین‌فردی مرتبط می‌شود. با توجه به گزارش‌های ملی، بیش از ۲۱ درصد از بزرگسالان ایرانی دچار اختلالات روانی بوده که افسردگی و اضطراب رایج‌ترین این اختلالات هستند (افسری و همکاران، ۱۳۹۷).

از این منظر پرداختن به موضوع ارتباط مکانیزم‌های دفاعی، نقش آنها در ایجاد آسیب‌های روان‌شناختی و اثرگذاری آنها در روابط بین‌فردی ضرورت پیدا می‌کند.

پیشتر اشاره شد که مکانیزم‌های دفاعی در واقع روش‌هایی برای تنظیم هیجان هستند، بر این اساس با مفهوم کنترل عواطف در ارتباط قرار می‌گیرند. عواطف، بخش مهم و اساسی زندگی هر انسان را تشکیل می‌دهند، به‌گونه‌ای که تصویر زندگی بدون آن پنداری دشوار است. ویژگی‌ها و تغییر عواطف، نقشی مهم در سلامت روان

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

افراد دارد (غفاریان و همکاران، ۱۳۹۹). منظور از کنترل عواطف این است که فرد بیاموزد، چگونه عواطف خود را در موقعیت‌های گوناگون تشخیص دهد و آن را ابراز و کنترل کند (علوی و همکاران، ۱۳۹۹). با توجه به توضیحات فوق پژوهش حاضر در پی آن است که مدل ساختاری مشکلات بین‌فردی بر اساس مکانیزم‌های دفاعی و آسیب‌های روانی را با توجه به نقش میانجی کنترل عواطف به بوته آزمون بگذارد.

روش‌شناسی

روش پژوهش

این پژوهش یک پژوهش کمی و از نوع همبستگی با روش مدل‌یابی معادلات ساختاری است.

جامعهٔ نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعهٔ آماری پژوهش حاضر، شامل دانشجویان دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران هستند که در سال تحصیلی ۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند. جهت تعیین حجم نمونه بر اساس دیدگاه کلاین که عنوان می‌کند در مدل‌های تحلیل مسیر حجم نمونه حداقل ۲۰۰ نفر قابل دفاع است با پیش برآورد و با در نظر گرفتن احتمال ریزش نمونه به تعداد ۲۲۰ نفر افزایش پیدا کرد و با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. معیار ورود به پژوهش دانشجویان دانشگاه آزاد علوم تحقیقات، دامنهٔ سنی ۱۸ تا ۵۰ سال، نداشتن مشکلات روان‌شناختی و پزشکی مختل کننده، عدم سپری کردن مراحل طلاق برای دانشجویان متاهل، عدم مصرف مواد، عدم مصرف الکل، عدم مصرف داروهای روانپزشکی، عدم مردودی و یا تعلیق در ترم‌های جاری و ملاک خروج نداشتن زمان کافی و پر کردن ناقص پرسش‌نامه‌های تحقیق بود.

ابزارهای پژوهش

پرسش‌نامه کنترل عواطف[4]: این پرسش‌نامه ۴۲ سؤالی توسط ویلیامز، کمپل و آهرانز (۱۹۹۷) ساخته شده و دارای چهار زیرمقیاس فرعی خشم، خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت است. پاسخ به عبارت‌ها در مقیاس پنج درجه‌ای از به کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم =۵ تنظیم شده است. اعتبار درونی و بازآزمایی آزمون به‌ترتیب برای نمره کل مقیاس ۰/۹۴ و ۰/۷۸ و برای زیرمقیاس‌های خشم ۰/۷۲ و ۰/۷۳، برای خلق افسرده ۰/۹۱ و ۰/۷۶، برای اضطراب ۰/۸۹ و ۰/۷۷و برای عاطفه مثبت ۰/۸۴ و ۰/۶۴ به‌دست آمده؛ و روایی افتراقی و همگرایی آن نیز مطلوب است در پژوهش دهقان و همکاران (۱۳۹۸) ضرایب روایی همگرایی و آلفای کرونباخ پرسش‌نامه کنترل عواطف بررسی شد مقادیر آن به ترتیب در مقیاس کنترل عواطف ۰/۷۳ و ۰/۶۹، برای زیر مقیاس‌های خشم ۰/۷۴ و ۰/۷۱، برای خلق افسرده ۰/۷۵ و ۰/۸۱، برای اضطراب ۰/۸۲ و ۰/۷۳و برای عاطفه مثبت ۰/۸۲ و ۰/۷۸ به دست آمد. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۸۶ برآورد شده است.

4. Emotional Control Questionnaire

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

پرسش‌نامه مکانیزم‌های دفاعی[5]: پرسش‌نامه سبک‌های دفاعی توسط آندرز و همکاران(۱۹۹۳) تنظیم شد. ۲۰ مکانیزم دفاعی را در ۳ عامل رشد یافته، رشد نایافته و روان آزرده‌وار از یکدیگر مورد بازشناسی و تفکیک قرار داده است. مقیاس نمره گذاری به‌صورت لیکرت می‌باشد که فرد به هر سؤال میزان موافقت خود را در یک مقیاس ۹ درجه‌ای اعلام می‌کند. فرد آلفای کرونباخ ۰/۸۲ گزارش شده است. پرسش‌نامه سبک‌های دفاعی در ایران نیز توسط حیدری نسب (۱۳۹۰) مورد بررسی و هنجاریابی قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه ۰/۸۵ گزارش شده است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۷ برآورد شده است.

پرسش‌نامه مشکلات بین‌فردی:[6] این پرسش‌نامه در اصل ۳۲ گویه دارد که بارخام و همکاران (۱۹۹۴) آن را طراحی نموده‌اند که در هنجاریابی ایرانی، پرسش‌های آن به ۲۹ سؤال تقلیل یافت. پرسش‌نامهٔ حاضر دارای شش زیرمقیاس است که عبارت‌اند از: صراحت و مردم‌آمیزی، گشودگی، درنظرگرفتن دیگران، پرخاشگری، حمایت‌گری، و مشارکت و وابستگی. این گویه‌ها بر روی یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از صفر (به هیچ وجه) تا ۵ (به‌شدت) نمره گذاری می‌شوند [۶]. فرم ۲۹ سؤالی در مطالعات متعدد ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه و خرده‌مقیاس‌های صراحت و مردم‌آمیزی، گشودگی، درنظرگرفتن دیگران، پرخاشگری، حمایت‌گری و مشارکت و وابستگی به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۸۳، ۰/۶۳، ۰/۶۰، ۰/۰،۷۱/۸۳، ۰/۶۳ گزارش شده است که نشانهٔ همسانی درونی مناسب مقیاس است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۰ برآورد شده است.

پرسش‌نامه نشانه‌های اختلالات روانی[7]: پرسش‌نامه نشانه‌های اختلالات روانی توسط نجاریان و داوودی (۱۳۸۷) ساخته شده است. این پرسش‌نامه، ۲۵ ماده دارد که روی یک طیف ۵ درجه‌ای از نمرهٔ ۰ تا ۴ ثبت می‌شود. در پژوهش نجاریان و داودی (۱۳۸۷) مشاهده شد که این پرسش‌نامه با فرم اصلی آن (SCL۹۰-) همبستگی کاملاً معنی‌دار دارد و در نتیجه یک ابزار روا برای سنجش نشانه‌های اختلالات روانی می‌باشد. آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه کوتاه شده اختلالات روانی برابر با ۰/۹۷ به‌دست آمده است که نشانگر پایایی عالی این پرسش‌نامه است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۳ برآورد شده است.

تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ماتریس همبستگی و مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و PLS۳ استفاده شد.

5. Defense Mechanisms Questionnaire
6. Interpersonal Problems Questionnaire
7. Mental Disorder Symptoms Questionnaire

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

یافته‌های پژوهش

در ابتدا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق بیان می‌شود. ۱۸۶ نفر از نمونه پژوهش زن و ۳۶ نفر مرد بودند. ۱۲۷ نفر مجرد، ۸۹ نفر متاهل و ۶ نفر متارکه کرده بودند. ۱۷ نفر از نمونه دانشجوی مقطع کاردانی، ۷۱ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی، ۱۲۵ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی‌ارشد و ۹ نفر دانشجوی مقطع دکتری بودند. کم سن‌ترین فرد ۱۸ سال و مسن‌ترین فرد ۵۰ ساله بود. میانگین سن ۲۹/۴۰ با انحراف معیار ۸/۴۳ بود. در ادامه یافته‌های توصیفی گزارش شده است.

جدول ۲- شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	چولگی	خطا	کشیدگی	خطا
کنترل عواطف	۷۱/۰۰	۱۸۲/۰۰	۱۱۸/۴۱۳۶	۱۷/۵۸۴۲	/۵۲۳	/۱۶۴	/۵۲۴	/۳۲۷
مشکلات بین‌فردی	۵/۰۰	۸۳/۰۰	۴۳/۹۵۹۵	۱۵/۳۲۸۷۷	/۳۱۲	/۱۶۳	-/۳۲۱	/۳۲۵
آسیب‌های روانی	۲۵/۰۰	۱۱۹/۰۰	۶۰/۴۳۲۴	۲۰/۹۳۰۶۶	/۶۲۹	/۱۶۳	-/۲۷۷	/۳۲۵
مکانیزم رشد نیافته	۳۳/۰۰	۱۸۱/۰۰	۱۰۱/۷۶۱۳	۲۶/۳۴۱۳۳	/۳۵۹	/۱۶۳	/۲۴۲	/۳۲۵
مکانیزم رشد یافته	۱۳/۰۰	۶۷/۰۰	۴۲/۲۳۸۷	۸/۷۲۵۱۵	-/۱۸۴	/۱۶۳	/۸۰۷	/۳۲۵
مکانیزم روان آزرده	۱۴/۰۰	۶۴/۰۰	۳۶/۴۵۵۰	۹/۵۶۲۶۲	/۰۹۸	/۱۶۳	-/۱۷۲	/۳۲۵

در جدول مقادیر آمار توصیفی و شاخص‌های مرکزی از جمله میانگین، انحراف معیار و... گزارش شده است. هر چقدر که مقادیر میانگین متغیرهای با بار معنایی مثبت بالاتر باشند، نشان می‌دهد ارزیابی متغیر در وضعیت مطلوب و رضایت‌بخش‌تری هست و در مقابل، هر چقدر مقادیر میانگین متغیرهای با بار معنایی منفی بالاتر باشند، نشان می‌دهد ارزیابی متغیر در وضعیت نامطلوبی قرار داشته است. برای بررسی نرمالیتی از آزمون اسمیرنوف استفاده شد. نتایج نشان داد که سطح معناداری اغلب متغیرها کمتر از ۰/۰۵ برآورد شده است که این نشان می‌دهد داده‌ها از توزیع غیرنرمال تبعیت می‌کند. برای بررسی داده‌های پرت از باکس پلات استفاده شد که در این مرحله ۲۰ مشاهده حذف شدند. آماره هم خطی تورم واریانس برای متغیرهای تحقیق کمتر از ۱۰ برآورد شده که نشان دهد عدم وجود هم خطی چندگانه بین متغیرهای تحقیق بود. همچنین مقدار آماره دورین واتسون ۲/۲۰۳ نشان داد که خطا از یکدیگر استقلال دارند و در حد بحرانی ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گرفته است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول۳- ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش (۰/۰۱› P ** ۰/۰۵› P *)

ردیف	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
1	مکانیزم رشد نیافته	۱					
2	مکانیزم رشد یافته	**۰/۱۸۲	۱				
3	مکانیزم روان آزرده	**۰/۵۷۸	**۰/۳۲۹	۱			
4	آسیب‌های روانی	**۰/۵۹۷	**-۰/۱۸۷	**۰/۳۲۳	۱		
5	مشکلات بین‌فردی	**۰/۵۰۸	**۰-/۲۱۲	**۰/۲۷۵	**۰/۶۸۳	۱	
6	کنترل عواطف	**۰/۵۴۲	۰/۰۱۱	**۰/۳۲۴	**۰/۵۲۶	**۰/۵۴۰	۱

در جدول فوق به بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق پرداخته شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

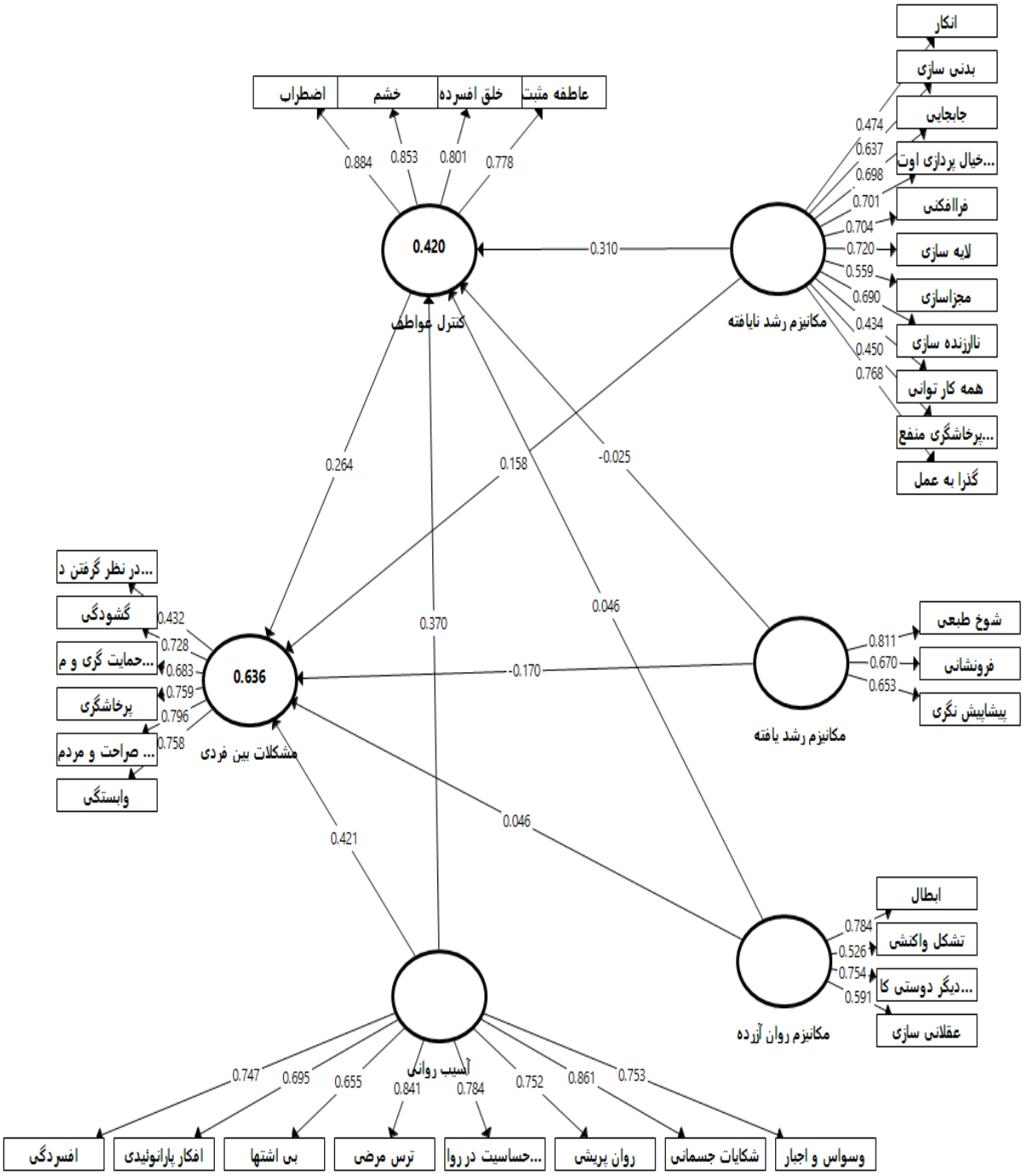

شکل ۱. مدل در حالت تحلیل عاملی تأییدی، بار عاملی استاندارد و ضرایب مسیر

بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار ارتباط گویه‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از مقدار ۰/۳ شود ، مؤید این مطلب است که واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیشتر بوده و پایایی در مورد آن مدل اندازه‌گیری قابل قبول است .

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول۴- اثرات مستقیم

مسیر	بتا	میانگین	انحراف استاندارد	T	P	نتیجه
آسیب روانی -> مشکلات بین‌فردی	۰/۴۲۱	۰/۴۲۲	۰/۰۵۶	۷/۵۳۸	۰/۰۰۰	پذیرش
آسیب روانی -> کنترل عواطف	۰/۳۷۰	۰/۳۶۴	۰/۰۷۱	۵/۱۹۹	۰/۰۰۰	پذیرش
مکانیزم رشد نایافته -> مشکلات بین‌فردی	۰/۱۵۸	۰/۱۵۶	۰/۰۶۹	۲/۲۹۷	۰/۰۲۲	پذیرش
مکانیزم رشد نایافته -> کنترل عواطف	۰/۳۱۰	۰/۳۱۱	۰/۰۸۵	۳/۶۴۵	۰/۰۰۰	پذیرش
مکانیزم رشد یافته -> مشکلات بین‌فردی	-۰/۱۷۰	-۰/۱۷۲	۰/۰۵۹	۲/۸۷۶	۰/۰۰۴	پذیرش
مکانیزم رشد یافته -> کنترل عواطف	-۰/۰۲۵	-۰/۰۳۲	۰/۰۶۹	۰/۳۵۹	۰/۷۲۰	رد
مکانیزم روان آزرده -> مشکلات بین‌فردی	۰/۰۴۶	۰/۰۵۱	۰/۰۵۵	۰/۸۳۶	۰/۴۰۴	رد
مکانیزم روان آزرده -> کنترل عواطف	۰/۰۴۶	۰/۰۵۳	۰/۰۶۴	۰/۷۱۴	۰/۴۷۶	رد
کنترل عواطف -> مشکلات بین‌فردی	۰/۲۶۴	۰/۲۶۰	۰/۰۵۸	۴/۵۱۵	۰/۰۰۰	پذیرش

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود ضرایب مسیر یا مقدار بتا در مدل برای همه مسیرها گزارش شده است اگر مقدار t-values برای این مسیرهای پژوهش از مقداری بحرانی ۱/۹۶ بیشتر باشد بنابراین با احتمال ۹۵ درصد مسیرهای تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد. نتایج مسیرها، رد یا پذیرش مسیر یا فرضیه در قسمت نتیجه مشخص شده است.

جدول۵- اثرات غیرمستقیم

مسیر	بتا	میانگین	انحراف استاندارد	T	P	نتیجه
آسیب روانی -> کنترل عواطف -> مشکلات بین‌فردی	۰/۰۹۷	۰/۰۹۶	۰/۰۳۲	/۰۳۶۳	/۰۰۳۰	پذیرش
مکانیزم رشد نایافته -> کنترل عواطف -> مشکلات بین‌فردی	۰/۰۸۲	۰/۰۸۰	۰/۰۲۷	/۰۷۹۳	/۰۰۲۰	پذیرش
مکانیزم رشد یافته -> کنترل عواطف -> مشکلات بین‌فردی	۰/۰۰۷-	-۰/۰۰۸	۰/۰۱۸	/۳۶۳۰	/۷۱۷۰	رد
مکانیزم روان آزرده -> کنترل عواطف -> مشکلات بین‌فردی	۰/۰۱۲	۰/۰۱۳	۰/۰۱۷	/۷۲۲۰	/۴۷۱۰	رد

همان‌طور که مشاهده می‌شود مقداره آماره آزمون به دست آمده می‌بایست از مقدار بحرانی ۱/۹۶بیشتر باشد تا نشان دهنده این باشد که فرض صفر (مبنی بر اینکه متغیر میانجی نقشی در میان رابطهٔ متغیر برون‌زاد و درون‌زاد ندارد) در سطح خطای ۰,۰۵ رد شود و تاثیر میانجی در روابط بین متغیرها معنادار باشد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول ۶- برازش مدل کلی

شاخص	حد بحرانی	مقدار برآورد شده مدل
GOF	۰/۳۶	۰/۴۱۲
Q2	بالای صفر	۰/۲۸۲
SRMR	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۷
تتای RMS	کمتر از ۰/۱۲	۰/۰۱۱

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود مقدار به‌دست‌آمده شاخص GOF برابر با ۰/۴۱۲ است که این میزان از مقدار ۰/۳۶ برای برازش متوسط مطلوب بیشتر است و این نشان از برازش مناسب مدل کلی تحقیق دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش آزمون برازندگی مدل مفروض مشکلات بین‌فردی بر اساس مکانیزم‌های دفاعی و آسیب‌های روانی با توجه به نقش واسطه کنترل عواطف بود. نتایج نشان داد مکانیزم‌های دفاعی اثر مستقیم بر مشکلات بین‌فردی دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش نشان داد شد که مسیر مکانیزم رشد نایافته و مشکلات بین‌فردی و همچنین مکانیزم رشد یافته و مشکلات بین‌فردی مورد پذیرش مسیر قرار گرفته است. و تنها در مکانیزم روان آزرده و مشکلات بین‌فردی مسیر مورد نظر رد شده است. این یافته با پژوهش‌های دهقان و همکاران (۱۳۹۶)، پیوسته‌گر و همکاران (۱۳۹۷)، مسگریان و همکاران (۱۳۹۶)، گومز و همکاران (۲۰۲۳)، ایولر و همکاران (۲۰۲۱) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت در محیط‌های اجتماعی و بین‌فردی، وجود مشکلات و اختلافات امری طبیعی و حتمی است. این مشکلات می‌توانند به دلایل مختلفی نظیر اختلاف نظر، تفاوت در نگرش‌ها، یا اختلاف در اهداف و ارزش‌ها به وجود آیند. در چنین شرایطی، مکانیزم‌های دفاعی نقش مهمی در تأثیرگذاری بر روابط بین‌فردی دارند. این مکانیزم‌ها به‌صورت خودکامه و بدون اراده فرد فعال می‌شوند و معمولاً به‌منظور حفظ تعادل روانی و امنیت فردی عمل می‌کنند. به‌طورکلی، مکانیزم‌های دفاعی می‌توانند به طور مستقیم بر روابط بین‌فردی تأثیرگذار باشند. زیرا این مکانیزم‌ها ممکن است باعث افزایش تعارضات، کاهش توانایی درک و همدلی، و افزایش احساس تهدید شخصی شود؛ بنابراین، شناخت و درک این مکانیزم‌ها و تأثیرات آن‌ها بر روابط بین‌فردی، می‌تواند بهبود و بهسازی روابط اجتماعی و بین‌فردی را تسهیل کند. نتایج پژوهش نشان داد که آسیب‌های روانی اثر مستقیم بر مشکلات بین‌فردی دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش نشان داد شد که آسیب روانی و مشکلات بین‌فردی مورد پذیرش مسیر قرار گرفته است. این یافته با نتایج زعیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) حشمتی و همکاران (۱۳۹۸)، آرانگو و همکاران (۲۰۲۱)، جانفسکی و همکاران (۲۰۲۰) همسو می‌باشد. آسیب‌های روانی می‌توانند اثرات مستقیم و جدی بر روابط بین‌فردی داشته

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

باشند. این آسیب‌ها می‌توانند از طریق چند مکانیسم مختلف به مشکلات بین‌فردی منجر شوند. آسیب‌های روانی می‌توانند باعث شکست ارتباطات بین‌فردی شده و منجر به عدم توانایی در برقراری و حفظ روابط سالم شود. افراد ممکن است به دلیل آسیب‌های روانی خود، قادر به برقراری ارتباطات سالم با دیگران نباشند و این موضوع می‌تواند به تضعیف روابط بین‌فردی و در نتیجه افزایش مشکلات بین‌فردی منجر شود. روابط دیگری که نشانگر تأثیر مستقیم آسیب‌های روانی بر مشکلات بین‌فردی هستند، شامل عدم توانایی در ابراز و کنترل احساسات است. آسیب‌های روانی ممکن است باعث شود که افراد قادر به صحبت کردن در مورد احساسات و ابراز آن‌ها نباشند و یا نتوانند احساسات خود را به درستی کنترل کنند. این موضوع می‌تواند به افزایش ناهماهنگی و نارضایتی در روابط بین‌فردی منجر شود. نتایج پژوهش نشان داد که کنترل عواطف اثر مستقیم بر مشکلات بین‌فردی دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش نشان داد شد که کنترل عواطف و مشکلات بین‌فردی مورد پذیرش مسیر قرار گرفته است. این یافته با نتایج گومز و همکاران (۲۰۲۳)، جانفسکی و همکاران (۲۰۲۰)، همسو می‌باشد. کنترل عواطف و احساسات افراد اثر مستقیم بر روابط بین‌فردی دارد. زمانی که افراد نتوانند به درستی کنترل بر احساسات خود داشته باشند، ممکن است این احساسات تأثیرات منفی بر روابطشان داشته باشد؛ بنابراین، توانایی کنترل عواطف می‌تواند به بهبود روابط بین‌فردی کمک کند. عواطف و احساسات می‌توانند مشکلات بین‌فردی را تشدید کنند. زمانی که فرد نتواند احساسات منفی خود را کنترل کند، ممکن است به نحوی عصبانی یا تحت‌تأثیر قرار گیرد که منجر به بروز مشکلات بین‌فردی شود؛ بنابراین، آموزش و تقویت مهارت‌های کنترل عواطف می‌تواند به کاهش این مشکلات کمک کند. روابط بین‌فردی می‌توانند از طریق کنترل عواطف بهبود یابند. زمانی که افراد قادر به کنترل عواطف خود باشند، می‌توانند در مواجهه با مشکلات و اختلافات رابطه‌ای، به نحوی عقلانی و سازنده عمل کنند. نتایج پژوهش نشان داد که مکانیزم‌های دفاعی اثر مستقیم بر کنترل عواطف دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش نشان داد شد که مسیر مکانیزم رشد نایافته و کنترل عواطف مورد پذیرش قرار گرفته است. این یافته با نتایج شباهنگ و همکاران (۱۳۹۸) و علوی و همکاران (۱۳۹۵)، همسو می‌باشد. مکانیزم‌ها به‌عنوان یک سری فرآیندهای ناخودآگاه در ذهن فرد عمل می‌کنند و هدف آن‌ها محافظت از ذهن و احساسات فرد در برابر تهدیدات و استرس‌های مختلف است. این مکانیزم‌ها به‌صورت ناخودآگاه فعالیت می‌کنند و بر اساس تجربیات گذشته و نحوهٔ تعامل با محیط اطراف شکل می‌گیرند. یکی از اثرات مستقیم مکانیزم‌های دفاعی بر کنترل عواطف، کاهش اثرات منفی احساسات است. زمانی که فرد با موقعیت‌ها یا افکار ناخواسته روبرو می‌شود، مکانیزم‌های دفاعی به‌عنوان یک نوع حفاظت از ذهن فعل می‌کنند و با کاهش تأثیر این تجربیات منفی بر روی ذهن، به کنترل بهتر عواطف کمک می‌کنند. نتایج پژوهش نشان داد که آسیب‌های روانی اثر مستقیم بر کنترل عواطف دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش نشان داد شد که مسیر آسیب روانی و کنترل عواطف مورد پذیرش قرار گرفته است. این یافته با نتایج ترخان و همکاران (۱۳۹۷)، فروزانفر و همکاران (۱۳۹۸) همسو می‌باشد. بررسی‌های اخیر نشان داده است که آسیب‌های روانی می‌توانند تأثیرات مستقیم و قابل ملاحظه‌ای بر کنترل عواطف فرد داشته باشند. این آسیب‌ها می‌توانند به شکل‌های

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مختلفی از اختلالات روانی گرفته تا تجربیات ناخوشایند در زندگی فرد منجر شوند که به نوبهٔ خود می‌توانند توانایی کنترل عواطف را کاهش دهند. یکی از تأثیرات مستقیم آسیب‌های روانی بر کنترل عواطف، افزایش حساسیت و واکنش‌پذیری به عواطف است. افراد مبتلا به آسیب‌های روانی ممکن است دچار افزایش حساسیت به استرس و ناراحتی شوند و در نتیجه نتوانند به طور کامل عواطف خود را کنترل کنند. این موضوع می‌تواند منجر به واکنش‌های نامتعادل و ناسازگار در برابر موقعیت‌های استرس‌زا شود. علاوه بر این، آسیب‌های روانی ممکن است منجر به کاهش توانایی فرد در تفکر منطقی و تصمیم‌گیری منطقی شود. این مسئله باعث می‌شود که فرد در مواجهه با عواطف منفی یا استرس، نتواند به‌صورت منطقی و هوشمندانه واکنش نشان دهد و در نتیجه عواطف خود را به‌طور صحیح کنترل نکند؛ بنابراین، آشنایی با تأثیرات آسیب‌های روانی بر کنترل عواطف امری حائز اهمیت است.

این پژوهش دارای محدودیت‌هایی بود از جمله روش نمونه‌گیری از جمله بزرگترین محدودیت‌های پژوهش بود. در پژوهش حاضر متغیرهایی نظیر وضعیت تحصیل والدین، طبقهٔ اجتماعی، وضعیت اقتصادی، تعداد فرزندان با متغیرهای کنترل نشده که می‌تواند از عوامل تأثیرگذار باشد. همسو با نتایج پیشنهاداتی ارائه می‌شود از جمله: ایجاد فضاهای بیشتر و برگزاری کارگاه‌های مرتبط‌تر برای آشنایی افراد دربارهٔ روش‌های غلبه بر مشکلات بین‌فردی و کنترل عواطف و کاهش تنش‌ها و اضطراب‌های موجود. مطالعات طولانی‌تر و با پیگیری‌های بلند مدت و چند مرحله‌ای به نظر نتایج کامل‌تری را در در طول زمان در اختیار قرار خواهد داد. ایجاد بستر مطالعات آمیخته اطلاعات عمیق‌تری در اختیار قرار می‌دهد. ایجاد بستر مناسب جهت آموزش توسط مراکز مشاوره و بهزیستی و مراکز مشاوره‌ای در دانشگاه‌ها راهگشای کاهش مشکلات بین‌فردی خواهد بود.

References

Afsari, G., Avaz Porvakhchlo, N., Aslasni Katoli, E., Ghorbanali Allah Yari, S., Sadabadi Shahrodi, H., & Rajani, A. (2019). A Systematic review of studies in the field of emotional alexithymia and psychological vulnerability. *International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle.* [In Persian]

Alavi, Kh., Asghari Moghaddam, M., Rahiminejad, A., Farahani, H., & Allameh, Z. (2016). Relationship between ambivalence over emotional expression and depression: The intermediary role of interpersonal problems. *Journal of Thought & Behavior in Clinical Psychology*, 11 (41), 27-36. [In Persian]

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Alavi, M S., & Jabal Ameli, S. (2018) The Effectiveness of Cognitive-Behavioral Therapy on Emotional Control of MS Patients in the City of Isfahan. *Jorjani Biomed J*, 6 (1) ,44-54. [In Persian]

Andrews, G., Singh, M., & Bond, M. (1993). The defense style questionnaire. *The Journal of nervous and mental disease*, *181*(4), 246-256.

Arango, A., Clark, M., & King, C. A. (2022). Predicting the severity of peer victimization and bullying perpetration among youth with interpersonal problems: A 6-month prospective study. *Journal of Adolescence*, *94*(1), 57-68.

Barkham, M., Hardy, G. E., & Startup, M. (1994). The structure, validity and clinical relevance of the Inventory of Interpersonal Problems. *British Journal of Medical Psychology*, *67*(2), 171-185.

Borhani Dizaji, Z., Mehrinejad, S A., & Peyvastegar, M. (2021). Prediction of Defense Mechanism Styles Based on Executive Functions. *CPJ*, 8 (4):16-28. [In Persian]

Dehghan, M., Hasani, J., & Sharifi, P. (2020). Relationship between Attachment Style and Interpersonal Problems of Delinquent People: The Mediating Role of Cognitive Emotion Regulation and Social Problem Solving. *Quarterly Journal of Psychological Studies*, 15 (2), 61-78. [In Persian]

Euler, S., Nolte, T., Constantinou, M., Griem, J., Montague, P. R., Fonagy, P., & Personality and Mood Disorders Research Network. (2021). Interpersonal problems in borderline personality disorder: associations with mentalizing, emotion regulation, and impulsiveness. Journal of Personality Disorders, 35(2), 177-193.

Farahmand, M., & Danafar, F. (2017). Analysis of Individual-Social Problems of transsexuals. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 6 (4), 735-765. [In Persian]

Forouzanfar, A. (2017). Distress tolerance: Theory, Mechanism and Relation to Psychopathology. *Rooyesh*, *6*(2), 239-262. [In Persian]

Ghafarian, H., & Khayatan, F. (2020). The Effect of Teaching compassion focused on Affect Control amongst High School Female Students. *Journal of Educational Psychology Studies*, 17 (39), 193-214. [In Persian]

Ghorbani, N. (2016). From line of to the triangle of conflict. *Tehran: Binesh nou.* [In Persian]

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Gómez Penedo, J. M., & Flückiger, C. (۲۰۲۳). Interpersonal problems as a predictor of outcome in psychotherapy for depressive and anxiety disorders: A multilevel meta-analysis. Journal of Consulting and Clinical Psychology.

Heshmati, R., Farajpour Niri, S., & kehtary, L. (2020). Predictive Role of Emotional Repression, Anger and Interpersonal Problems in High-risk Behaviors of Tabriz University Students. *JHPM*, 9 (1):59-68 [In Persian]

Heydarinasab, L., & Shaeri, M.R. (2012). Factorial Structure of the Defense style Questionnaire (DSQ-40) in non-clinical samples from Iran. *Quarterly Journal of Modern Psychological Research*, 6 (21), 77-97. [In Persian]

Honarparvaran, N. (2017). The Effectiveness of Integrated Approach Imago Therapy and Object Relationship to Controlling Emotions Couples Treacherous. *Psychological Models and Methods*, 8 (27), 15-28. [In Persian]

Jafari Jozani, M., Monirpoor, N., & Mirza Hoseini, H. (2021). Determining the Clinical Syndrome Severity of Borderline Personality Disorder Based on Primary Object Relations and Defense Mechanisms. *MEJDS*, 10:109-109. [In Persian]

Janovsky, T., Rock, A. J., Thorsteinsson, E. B., Clark, G. I., Polad, V., & Cosh, S. (2023). Assessing the relationship between early maladaptive schemas and interpersonal problems using interpersonal scenarios depicting rejection. *Plos one*, *18*(10), e0288543.

Mesgarian, F., Azad Fallah, P., Farahani, H., & Ghorbani, N. (2017). Object Relations and Defense Mechanisms in Social Anxiety. *Journal of Developmental Psychology (Iranian Psychologists)*, 14 (53), 3-12. [In Persian]

Najarian, B., & Davoodi, I. (2008). Construction and Validation of a short ffrom of the SCL-90-R (SCL-25). *Publisher: Tebyan Cultural and Information Institute, Qom*. [In Persian]

Najarian, K., & Abdi, R. (2020). The Relationship between Maladaptive Personality Traits and Interpersonal Problems in Elderly People. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*, 14 (4) :422-435. [In Persian]

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Peyvastegar, M. (2018). Borderline Personality and Alexithymia among Female College Students with Interpersonal Problems. *Shefaye Khatam*, 6 (2) :51-59. [In Persian]

Setayeshi Azhar, M., Heshmati, R., & Dehghan, S. (2018). Structural equation modeling of determinative interpersonal Problems: The role of attachment styles and interpersonal cognitive distortions in students. *Contemporary psychology*, 12(1), 3-18. [In Persian]

Shabahang, R., Shojaei, M., Bagheri Sheykhangafshe, F., Hossein Khanzadeh, A., & Nikogoftar, M. (2020). Structural Analysis of Relationship between Hoarding and Interpersonal Problems: Mediating Role of Difficulties in Emotional Regulation. *Journal of Applied Psychological Research*, 10 (4), 49-67. [In Persian]

Tarkhan, M. (2019). Predicting of Psychological Well-Being through Defence Mechanisms and Cognitive Self-Differentiation in Students. *Social Cognition*, 7(2(consecutively 14)),145-185. [In Persian]

Williams, K. E., Chambless, D. L., & Ahrens, A. (1997). Are emotions frightening? An extension of the fear of fear construct. *Behaviour research and therapy*, *35*(3), 239-248.

Zaeimzadeh, L., Lotfi, M., & Amini, M. (2020). Role of Personality Functioning in Predicting Interpersonal and Emotional Problems. J *Mazandaran Univ Med Sci*, 30 (190) :97-108. [In Persian]

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

The relation of defense mechanisms and psychictraumas with interpersonal problems : the mediating role of emotions control

zahra kalhor[8], valiollah ramezani[9*]

Abstract

The aim of this study was to predict interpersonal problems based on defense mechanisms and psychological traumas with regard to the mediating role of emotion control. This study is a correlational research and structural equation modeling was used. The statistical population of the present study included all students of Tehran Azad University, Science and Research Branch, who were studying in the academic year 1402-1403. The sample size was 220 people who were selected through convenience sampling. To collect information, the Williams et al. emotion control questionnaire, the Anders et al. defense mechanisms questionnaire, the Barkham et al. interpersonal problems questionnaire, and the Najarian and Davoudi mental disorder symptoms questionnaire were used. The data were analyzed using the Pearson correlation method and structural equation modeling. The results showed that the indices of the proposed model have an acceptable fit and all paths except the path from the neurotic mechanism to interpersonal problems and emotion control and the developed mechanism to emotion control were accepted. Also, the mediating role of emotion control for the indirect effects of psychological trauma and the underdeveloped mechanism was confirmed. Given that human emotions and feelings play a very important role in human behavior and communication, the mediating role of emotion control can help in better understanding defense mechanisms and psychological trauma in interpersonal communication.

Keywords: defense mechanisms, psychictraumas, interpersonal problems, emotion control

8. master student sccience and research university, Tehran, Iran.
9. assistant professor kharazmi university, Tehran, Iran.
*Corresponding author: **valiollahramezani@khu.ac.ir**

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]